

Text: Ž 12

Datum: 11. srpna 2013

Kazatel: Pavel Roubík

Místo: Třebechovice a Týniště

„Se zbožným je konec, berou za své věrní mezi lidmi“. Asi nám ta slova něco připomínají, milé sestry a bratři – takové to lidské přehánění, ten pocit, že to, co *mně* se nyní děje špatného, v takové síle a neodvratnosti nedoléhá na nikoho jiného. V té chvíli se nezdá, ba dokonce je zcela vyloučeno, aby mi někdo mohl pomoci – když už ne pomoc, tak alespoň náznak pochopení hledám u svých blízkých a jako věřící člověk u Boha. Často se pak v takových chvílích stává, že když u lidí kolem sebe nenacházíme pochopení a jejich projev účasti na nás působí jen jako předstíraný, náš bídný stav se ještě prohloubí. Nikdo neprožívá totéž, co já, nikdo mi nemůže pomoci. Svět je pro mě cizím místem, blízcí stále vzdálenější a – jak by dodali myslitelé existencialistické ražby – především jsem odcizen sobě samému. Příčin takového pocitu je nekonečně mnoho.

Zdá se, že právě popsanou „cestu“ má žalmista už za sebou. Do bídy ho uvrhl jazyk jeho protivníků. Náš žalmista neúpí pod tvrdou rukou pronásledovatelů; jeho nepřáteli zde nejsou ti, kteří s ním neúnosně *zacházejí*, nýbrž ti, kteří nesnesitelně *mluví*. To zní nejprve podivně – cožpak může jazyk uvrhnout člověka do takové bídy? Přivodit dojem, že zde už Hospodin nemá své věrné? Cožpak může mít *slovo* takovou moc? Nevíme, co ony „úlisné rty“ a „jazyk, co se velikášsky chvástá“, vlastně říkaly. Důležité je zachovat trojici *já – nepřátelé – jejich slova*, popř. čtveřici *já – nepřátelé – jejich slova – Boží slovo*, a pak můžeme žalm směle přesadit do jiné doby a kontextu. Tak s naším žalmem naložil Martin Luther, když si za žalmistovy nepřátele dosadil nepřátele vlastní – „papežence“, kteří svým falešným učením plným pouze lidských nálezků „kálejí na lidi“. Začátek žalmu by tak podle Luthera bylo žádoucí chápat jako prosbu „Stvoř zbožné kazatele, Hospodine!“. Jakkoli tuto prosbu můžete po dnešním kázání vyslovit i v evangelickém prostředí, duševní a duchovní bídu pramenící z nedostatku kazatelů Božího slova, podobně hlubokou jako u Luthera, už dnes patrně nepocítíme.

Ti, kdo říkají: „Náš jazyk převahu nám zaručuje, máme přece ústa. Kdo je naším Pánem?“, mají podle žalmisty „obojaké srdce“, v hebrejštině doslova „srdce a srdce“. Jedno srdce je lidské, tedy lidské v Hospodinových očích, Hospodinem stvořené pro život člověka před Hospodinovou tváří. Připomeňme si šíři významu hebrejského pojmu *srdce*: není v první

radě centrem citu, jak mu dnes většinou rozumíme my v naší kultuře, nýbrž mnohem spíše centrem myšlení, rozhodování, ano centrem člověka jako takového. „Pravé, skutečné“ srdce je nástrojem rozumění sobě samému, druhým a světu ve zcela jiné perspektivě, která se rodí pouze z našeho setkání s Bohem a jeho *oslovením*. Člověk nesený touto zkušeností nemůže podobně jako žalmista nebo Luther snést, jak se mocní – kteří jako by podle Ž 36 o sobě prohlašovali „Nemám v srdci místo pro strach z Boha“ – pyšně odvolávají na svůj úřad a zneužívají ho spíše k útlaku než k jeho skutečné, Bohem určené funkci. Kdo se řídí *vlastníma* rukama zfušovaným srdcem a své opravdové, darované, stvořené srdce nerozpoznávají nebo ho ignorují, jsou nebezpeční v každé době – a zvláště, když mají úřad. Václav Havel se ve svém eseji *Slovo o slovu* hned na začátku ptá, zda Božímu slovu, které je v biblickém pohledu zdrojem všeho stvoření, i v tomto smyslu neodpovídá slovo lidské. Vždyť právě slovo dělá člověka člověkem, lidé vědomě či nevědomě věří ve „světodějnou moc svého slova“, říká Havel. V každém slově je hluboce zakořeněna jeho dvojznačnost. Totéž slovo může současně potěšit i zarmoutit, povzbudit i zdrtit. Jak strašně záleží na souvislosti, ve které jsou vyslovena slova *já, ty, prosím, děkuji*; ale i na tónu, kterým se vysloví. Náš žalm nám jasně staví před oči, jak obojaké může být takové slovo „smím“, třebaže v textu obsažené nepřimo: slovo „smím“ opovázlivce, který se chová, jako by *směl* všechno, a naproti tomu slovo „smím“ žalmisty, který poslední zbytky své naděje, o níž ho snad „úlisné rty“ jeho protivníků ještě nepřipravily, zakládá na tom, že se *smí* obrátit k Hospodinu. Obojakost slova totiž bytostně souvisí s oním „obojakým srdcem“; i tuto skutečnost může vyjádřit přísloví „co na srdci, to na jazyku“. Proti zákeřnému slovu svévolníka žalmista staví slovo Hospodinovo. Slovo Hospodinovo. Slovo Boží. Co to vlastně je? Často se toto spojení vyslovuje tak samozřejmě, a přitom je to jedna z nejpálčivějších a jistě i nejotevřenějších otázek teologie. Vzhledem ke 12. žalmu bych z této debaty vyzdvihl jenom to, že je třeba mít na pozoru před tím, slovo Hospodinovo jakkoli objektivizovat – slovo Hospodinovo jednoduše *není, neexistuje*, nýbrž vždy se *stává*. Známe to z prorocké literatury: „Stalo se ke mně slovo Hospodinovo.“ Lidské myšlení neúnavně tíhne ke zpředměťování, objektivizaci – a Boží slovo z toho není vyňato. Ateistická kritika náboženství nám připomíná, že kdybychom z Božího slova dělali „něco“, nešlo by o nic jiného než o lidskou projekci na nebesa. To je velká zásluha inteligentního ateismu, že takto pročišťuje naši víru a přemýšlení o ní. Ukazuje se tedy, že stejně jako Bůh sám se ani jeho slovo nenechá sešněrovat do lidských kategorií, třebaže v jejich – podle našich měřítek – dokonalých podobách. A právě to zakouší žalmista. K moci a dvojznačnosti slova ovšem neodmyslitelně patří i *mlčení*. Mlčení může být příznakem přezíravosti i hluboké účasti, psychologové a pastorační pracovníci hovoří nejen o tzv. narativní terapii, ale i o tom, že se člověku obtíženému problémy může ulevit tím, když se před druhým člověkem, kterému důvěřuje, pořádně „vymlčí“. Bible i křesťanská tradice dobře zná mlčení Boží. Strasti Jóbovy

či temná noc sv. Jana od Kříže Boží mlčení mimořádně dosvědčují. I v našem žalmu má tvář v tvář prázdnému, leč zraňujícímu žvanění žalmista zkušenost s Božím mlčením. Pak ale Hospodin promluví slovy: „Pro útlak ponížených, pro sténání ubožáků teď povstanu, daruji spásu tomu, proti němuž svévolník soptí.“ I o těchto Hospodinových slovech je nutné uvažovat na zcela jiné úrovni než na rovině otázek, zda Hospodin takto promluvil, nebo zda vůbec nějak promluvil. „Ke mně, k nám už Hospodin nemluví přímo jako k biblickým aktérům, a proto je dnes jaksi vzdálenější“, mohli bychom si pak nalhávat. Spojnice mezi naším a žalmistovým vztahem k Hospodinu se táhne jinudy. V souvislosti s tím, co žalmista s Hospodinem dosud zakusil, totiž pociťuje *i nyní* jeho pomoc – „*ted'* povstanu“, právě v *této* situaci zakročím, a to třeba i docela jinak, než si dokážeš představit. Jisté však je, že tomu žalmista *bude muset* rozumět jako Hospodinovu zásahu. Ne proto, že by mu to Hospodin nějak nařídil, nýbrž proto, že východisko ze své bídne situace *nemůže vidět* jako součást nabídky našeho světa. Příslib spásy, záchrany, který tak nezaměnitelně přichází s Hospodinovým „*ted'*“, žalmista zakouší tak mocně, že *už tím* se jeho situace mění. A toto všechno přece také bytostně patří ke způsobu Hospodinovy řeči, Hospodinova promlouvání.

„[Marek Vašut trhl rekord, vysoudil na bulváru milionové odškodné](#)“, vyhřezlo na mě nedávno z monitoru. Moc slova zase jednou vydala své plody a z moci jiného slova justice za to musí zaplatit. Milionové odškodné, dost na tom, řekl by někdo. Cožpak ale necítíme, že to je prostě málo? Ne proto, že by vzhledem k tržbám bulvárního tisku měl Vašut dostat desetkrát tolik, ale prostě proto, že tváří v tvář moci slova se tyto světské naděje na spásu ukazují jako zcela malicherné. Díky Bohu za to. Kéž je i naším nejvlastnějším poznáním, že „co vysloví Hospodin, jsou slova ryzí“. – **Amen.**